

Sheria za Australia

Australia ni jamii ya kitamaduni.

Hii inamaanisha watu wanaoishi Australia huja kutoka tofauti nyingi:

- utamaduni
- dini

Australia una haki ya kuishi na yako mwenyewe:

- utamaduni
- imani

Waaustralia wana uzoefu wa kawaida kwa watu wengi:

- maadili – mambo Waaustralia wote wanaamini ni muhimu

- kanuni – jinsi Waaustralia wanavyofikiri watu wanapaswa kutenda

Wanaishi kwa sheria sawa.

Kila mtu anapaswa kufanya yote anayoweza kuunga mkono njia ya maisha ya Australia.

Maadili ya watu wa Australia kushiriki ni pamoja na:

- uhuru wa kuzungumza – unaweza kusema unafikiri, kujisikia au kuamini nini

- uhuru wa ushirika – unaweza kuchagua yeyote kutumia muda wako naye

- uhuru wa kusanyiko – watu wanaweza kukusanyika kwa sababu zao wenyewe

- uhuru wa dini

- uhuru wa kusogea – unaweza kwenda mahali popote unapotaka ndani ya Australia

- heshima kwa uhuru na heshima ya mtu binafsi – watu wana haki ya kuwa na huru

- kujitoa kwa utawala wa sheria – kufuata kile sheria inasema

- demokrasia ya bunge – watu wanapiga kura kwa Serikali wanayotaka

- fursa sawa kwa watu wote, bila ya kujali
 - jinsia
 - nchi uliyotoka
 - dini
 - asili yako ya kikabila

- kukubalika kwa utofauti wa utamaduni – watu kutoka kwa tamaduni zote wanakubaliwa

- roho yenye usawa inayokubaliana
 - kuheshimiana – watu hutendeanana kwa njia ambayo wanataka kutendewa
 - kucheza kwa haki
 - hisia za huruma kwa wale wanaohitaji msaada – kuwajali na kuwasaidia watu wengine

Kushughulika na maafisa wa serikali

Unapokuja Australia utashughulika na watu wanaofanya huduma mbalimbali za serikali.

Watu wanaofanya huduma za serikali hufuata sheria kali kuhusu jinsi wanavyofanya kazi yao.

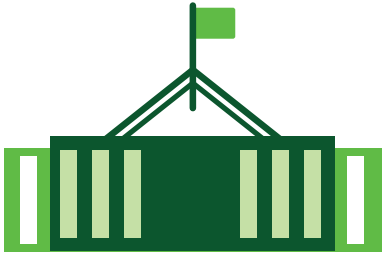
Wanahitaji kuwa:

- usawa
- utaalamu

Ni kinyume na sheria ya kutoa fedha au zawadi kwa watu ambao wanafanya kazi kwa huduma za serikali ili uweze kupata huduma bora zaidi.

Polisi wa Australia

Polisi nchini Australia hufanya kazi kwa Serikali.

Kazi yao ni kwa:

- kuiweka hali ya amani

- kukuza usalama katika jamii

- kuzuia uhalifu usifanyike

- kufanya utafiti kile kilichotokea wakati uhalifu umefanyika

- kulinda maisha ya watu

- kuhakikisha watu wanafuata kile sheria inachosema

Polisi ya Shirikisho la Australia (Australian Federal Police) ni polisi wa kitaifa.

Kila jimbo na wilaya ina polisi yake.

Polisi nchini Australia si sehemu ya vikosi vya kijeshi au vya ulinzi.

Unapaswa kuacha kuogopa polisi huko Australia.

Wewe unahitaji:

- kuwaheshimu polisi

- kuwasikiliza wanalokuambia wewe

- kufanya wanavyosema

Sheria za Australia

Sheria nchini Australia ni kwa:

- raia – Australia ni nchi ya nyumbani kwao
- wakazi – watu wanaoishi nchini Australia lakini si raia wa Australia

Mfumo wa haki nchini Australia ni tofauti na Serikali.

Sheria za Australia zinasaidia kukuhifadhi wewe na familia yako.

Unahitaji kuelewa jinsi sheria zinavyohusu kwako na familia yako.

Kujua sheria za msingi zitakusaidia kutulia katika maisha yako mapya nchini Australia.

Ikiwa una maswali yoyote kuhusu sheria za Australia, muulize mfanyakazi wako wa kesi au mpendekezo.

Usawa pamoja na sheria

Nchini Australia, watu wote ni sawa mbele ya sheria.

Waaustralia wote wana haki ya kuwa:

- kuheshimiwa
- kutendewa
 - kwa haki
 - kwa usawa

Wewe huwezi kutendewa kwa njia tofauti kwa sababu ya:

- jinsia

- rangi au kabila

- nchi unayotoka wewe

- umri

- hali ya ndoa

- ujauzito

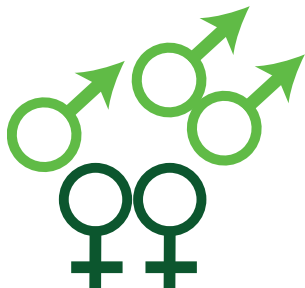
- imani za kisiasa

- imani za kidini

- ulemavu

- upendeleo wa ngono

Hii inahusu:

- ajira – kazi na ajira

- elimu

- malazi – makazi na mahali pa kuishi

- dini

- kununua bidhaa

- kutumia huduma kama vile madaktari, benki na hoteli

- kukamatwa au kushikwa na maafisa wa polisi wa shirikisho au wa jimbo

Dini na sheria

Australia haina dini rasmi au dini ya serikali.

Waaustralia wana huru kufuata dini yoyote wanaochagua.

Baadhi ya dini hizi ni pamoja na:

- Ukristo
- Ubuddha
- Uislamu
- Uyahudi
- Uhindu

Unaweza kufuata desturi za kidini au matambiko kama haitavunja sheria.

Sheria ya kidini hawatambuliwi na sheria ya Australia.

Hawana hadhi kisheria.

Kitendo cha vurugu pamoja na sheria

Ni kinyume cha sheria kuelekeza vurugu kwao:

- wanaume

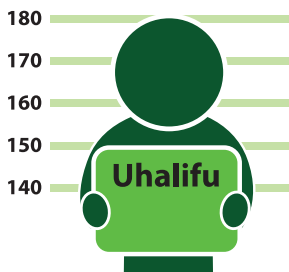
- wanawake

- watoto

- watu wa jamii

Hii huitwa mashambulizi.

Shambulio ni uhalifu.

Wewe unaweza kuadhibiwa kama wewe ukimvamia mtu.

Unyanyasaji wa majumbani na vurugu katika familia

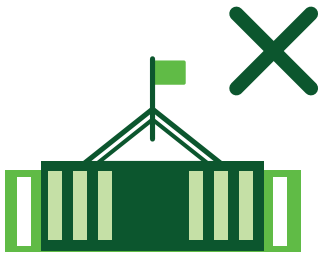

Vurugu za nyumbani au jamii ni wakati vurugu hutokea kati ya:

- watu wa jamii

- watu ambao wameshafunga ndoa au wako katika uhusiano wa karibu sana

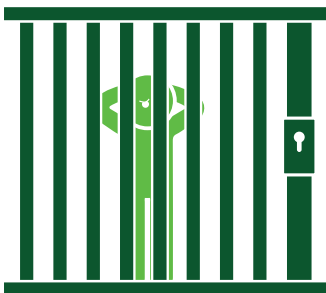

Serikali ya Australia hairuhusu vurugu za nyumbani au familia.

Kama wewe ni mwanaume au mwanamke, vurugu ndani na familia ni uhalifu.

Vurugu ni kinyume na sheria.

Unaweza kwenda jela kwa vurugu za nyumbani au familia.

Vurugu za nyumbani na familia inaweza kuelekea:

- mpenzi wako

- watoto

- mali

Hii inaweza kuwemo:

- kufanya vitisho
- kujaribu kudhibiti mtu
- kumfanya mtu aogope

- kuweka usalama na ustawi wa mtu katika hatari

- kutoruhusu mtu awe na pesa wanazohitaji

- kusema mbaya au mambo mabaya kuhusu mtu

- kusukuma mtu awe mbali na marafiki au familia

- kumdhuru mtu kimwili

Kunazo huduma nchini Australia ambazo zinaweza kusaidia wewe ikiwa upo kwenye shida.

Wanaelewa jinsi mambo yanavyoweza kuwa katika utamaduni wako.

Wewe unaweza kupata maelezo zaidi kwenye tovuti ya 1800RESPECT.

www.1800respect.org.au

Shambulio ya kingono

Unyanyasaji wa kijinsia:

- kuumiza mtu mwingine kwa njia ya ngono
- kumsukuma mtu kufanya mambo ya ngono ambayo hataki kufanya

Unyanyasaji wa kijinsia inaweza kuwemo:

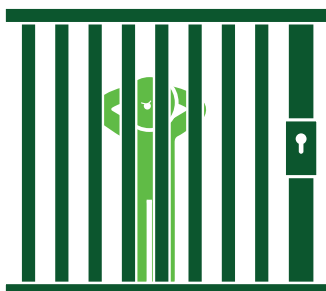
- ubakaji – kulazimisha mtu kufanya ngono
- kulazimisha mtu kufanya tendo la ngono ambalo hataki kufanya
- kulazimisha mtu kuangalia au kushiriki katika ponografia
- kulazimisha watoto kushiriki katika vitendo vya ngono

Unyanyasaji wa kijinsia ni kinyume cha sheria.

Ni kinyume na sheria bado kama ni mke au mpenzi wako.

Ikiwa unafanya unyanyasaji wa kingono unaweza kwenda jela.

Kunazo huduma nchini Australia ambazo zinaweza kukusaidia.

Huduma hizi hufikiria utamaduni wako.

Wewe unaweza kupata maelezo zaidi kwenye tovuti ya 1800Respect.

www.1800respect.org.au

Unyanyasaji wa watoto na sheria

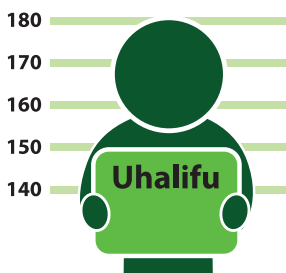
Sheria ya Australia hulinda watoto kutoka:

- vurugu
- unyanyasaji

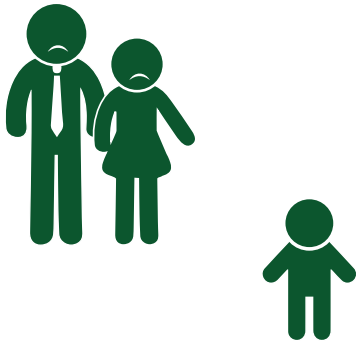

Ikiwemo ni pamoja na:

- unyanyasaji wa kimwili
- unyanyasaji wa akili au kihisia
- unyanyasaji wa kingono

Hizi ni makosa makubwa makubwa nchini Australia.

Mtoto anaweza kuchukuliwa kutoka kwa familia zao ikiwa wanateswa.

Serikali itamhamisha mahali ambapo atakuwa salama.

Sheria inasema watu wanapaswa kuwaambia polisi ikiwa wanafikiri mtoto anatesekwa.

Nchini Australia huwezi kumpiga mtoto wako.

Ni muhimu kujifunza jinsi ya kuwaadhibu watoto bila kutumia vurugu.

Kuna watu ambao wanaweza kukusaidia kutunza watoto wako:

- jamii

- marafiki

- huduma ya jamaa

- huduma ya utunzaji wa watoto

Wewe unaweza kupata maelezo na ushauri kuhusu uzazi kutoka kwa:

- halmashauri

- wafanyakazi wa kijamii

- washauri

- shule za chekechea

- shule

- tovuti

Unaweza kupata maelezo zaidi kuhusu uzazi kwenye tovuti ya Australia ya Taasisi ya Utafiti wa Familia (Australian Institute of Family Studies).

www.aifs.gov.au

Kutunza watoto ndani nyumba yako ni kitu unachohitaji kufanya.

Ni wajibu wako.

Hakuna sheria ambayo inasema ni umri gani mtoto lazima awe kabla ya kumwaacha nyumbani peke yake.

Unahitaji kuhakikisha watoto wako salama.

Visu, silaha pamoja na sheria

Australia ina sheria kali sana kuhusu nani anaweza kumiliki bunduki au silaha nyingine.

Unahitaji leseni ikiwa unataka kuwa na bunduki.

Watu wanaona kisu kama silaha za hatari. Ni kinyume na sheria kubeba visu katika maeneo ya umma.

Kuna sheria tofauti katika kila jimbo na wilaya.

Unaweza kupata maelezo zaidi kwenye tovuti ya Idara ya Mwanasheria Mkuu (Attorney-General's Department).

www.ag.gov.au

Ndoa na sheria

Watu wa Australia wana huru kuchagua kama wakionana.

Unahitaji kuwa mtu zaidi ya 18 kuolewa au kuoa.

Ikiwa wewe ni mdogo kuliko 18 mahakama itaamua ikiwa unaweza kuolewa au kuoa.

Unahitaji kuwa na sababu nzuri sana.

Ni kinyume na sheria kuwa na mume au mke zaidi ya mmoja kwa wakati sawa.

Hii huitwa:

- kosa la kuwa na wake/waume wawili
- kosa la kuwa na wake/waume wengi

Unaweza kuoa au kuolewa tena ikiwa wewe umeshakuwa katika hali ya:

- mjane – mume au mke wako amekufa
- talaka – mahakama imesema ndoa yako imekwisha

Mtu lazima azikubali kuwa ndoa.

Huwezi kuwamlazimisha au kumdanganya.

Ni nje ya sheria nchini Australia:

- kulazimisha mtu kuoa au kuolewa
- kuchukua au kutuma mtu kwenda nchi nyingine kwa ajili ya ndoa ya kulazimishwa

Ndoa iliypangwa ni kisheria nchini Australia.

Katika Australia kutoa dowari sio kitu ambacho watu hufanya kawaida.

Kuna huduma nchini Australia ambazo zinaweza kusaidia ikiwa una shida.

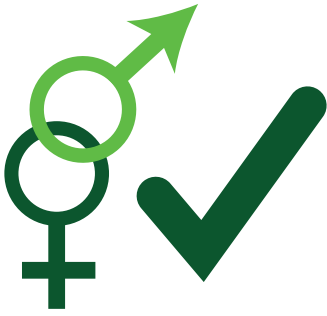
Hizo ni nyeti kwa utamaduni wako.

Unaweza kupata maelezo zaidi kwenye tovuti ya 1800Respect.

www.1800respect.org.au

Kujamiana na sheria

Nchini Australia lazima uwe na ruhusa kabla ya kufanya ngono na mtu – anahitaji kusema ni sawa.

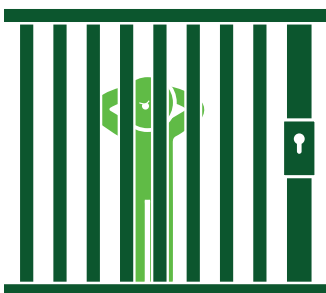
Kila jimbo ina Umri wake wa Kisheria wa Kibali – yani, mtu lazima awe na umri gani kabla ya kuchagua kufanya ngono.

16+

Wakati wa idhini katika majimbo mengi ni umri wa miaka 16.

Sheria inatumika kwa wanaume na wanawake.

Unaweza kupata shida nyingi na sheria ikiwa unafanya kingono na mtu chini ya umri wa ruhusa.

Uvutaji sigara na sheria

Nchini Australia ni nje ya kisheria kuvuta sigara katika maeneo mengi ya umma, ikiwemo:

- uwanja wa ndege

- ofisi za serikali

- maeneo ya kazi

- vituo vya ununuzi

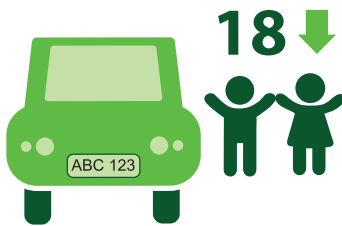
- migahawa na mikahawa

- bwalo, baa na klabu ya usiku

Kutakuwa na ishara zinazokuonyesha maeneo ambayo huwezi kuvuta sigara.

Katika baadhi ya majimbo ni kinyume cha sheria kuvuta sigara katika gari ikiwa kuna watoto pamoja nawe.

Ni kinyume cha sheria kuuza sigara au bidhaa za tumbaku kwa mtu mdogo kuliko 18.

Kutoa sigara au bidhaa za tumbaku kwa mtu mdogo kuliko 18 pia ni kinyume cha sheria katika majimbo nyingi.

Wewe unaweza kupata habari zaidi kuhusu uvutaji wa sigara kwenye tovuti ya Wacha Kuvuta (Quitnow).

www.quitnow.gov.au

Kunywa na sheria

Nchini Australia ni sawa kisheria kunywa pombe lakini tu:

- katika sehemu fulani
- kwa wakati fulani

Kunywa au kuuza pombe ni marufuku katika maeneo mengi ya umma.

18+

Lazima uwe zaidi ya 18 kununua pombe.

Ni kinyume cha sheria ya kuuza pombe kwa mtu mdogo kuliko 18.

Unaweza kuchagua kutoa pombe kwa mtu mdogo kuliko 18, lakini kwa nyumbani kwako tu.

Sio yenye afya kwa mtu mdogo kuliko 18 kunywa pombe.

Unaweza kupata habari zaidi kuhusu kunywa kwenye tovuti ya Idara ya Afya (Department of Health).

www.alcohol.gov.au

Madawa na sheria

Dawa au vitu zingine ni sawa kisheria lakini kunazo sheria kuzihusu:

- jinsi zinavyoweza kutumika
- ikiwa zinaweza kuuzwa

Dawa au vitu zingine huwa ni kinyume cha sheria kwa:

- kuzitumia
- kuwa nazo
- kuzikuza

- kuzitengeneza

- kuziiza

Kuleta madawa ya kulevya nchini Australia ni uhalifu mkubwa.

Unaweza kwenda jela.

Sheria inasema huwezi kuendesha gari wakati unapotumia madawa ya kulevya.

Polisi wanaweza kukuomba kusimama gari lako ili waweze kupima ikiwa umetumia madawa ya kulevya.

Kuna sheria tofauti katika kila jimbo na wilaya.

Adhabu – nini kinachoweza kutokea kwako – ni tofauti pia.

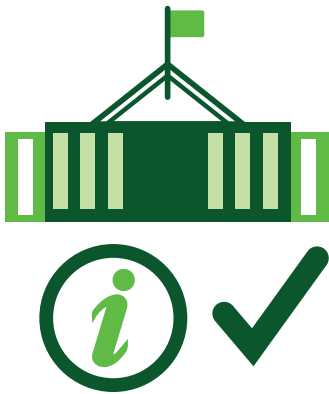
Pia unahitaji kuwa makini ikiwa ukiendesha gari baada ya kuchukua dawa uliyopewa na daktari.

Unaweza kupata maelezo zaidi kuhusu madawa ya kulevya kwenye tovuti ya Idara ya Afya.

www.drugs.health.gov.au

Udanganyifu na sheria

Ikiwa mtu kutoka Serikali anauliza uwape taarifa kuhusu familia yako au ni kiasi gani cha fedha ulizopata, unahitaji kusema ukweli.

Hii ni pamoja na:

- Idara ya Huduma za Watu
(Department of Human Services - DHS)
- Ofisi ya Ushuru Ya Australia
(Australian Taxation Office - ATO)

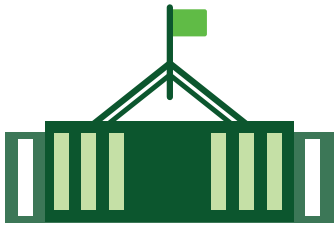

Ikiwa utawaambia mambo ambayo si kweli au si sawa kunaweza kuwepo na adhabu.

Wewe unaweza:

- kupoteza msaada wako wa kipato

- kulazimishwa kurudisha pesa kwa Serikali

Faragha na sheria

Kunazo sheria nchini Australia ambazo hulinda faragha yako.

Sheria ya Faragha 1988 (Privacy Act 1988) inayoambia mashirika ya serikali jinsi yanapaswa kutenda maelezo yako binafsi.

Hii inajumuisha jinsi:

- inavyohifadhiwa

- inavyotumiwa

- inavyokusanywa

Mashirika mengi huandika taarifa ambayo inasema watafanya nini na maelezo yako.

Ikiwa wewe hujafurahia jinsi habari yako imetumiwa, unaweza kuwasiliana na Ofisi ya Kamishna wa Faragha ya Shirikisho (Office of the Federal Privacy Commissioner).

Unaweza kupata maelezo zaidi juu ya kulinda faragha yako kwenye tovuti ya Ofisi ya Kamishna wa Taarifa ya Australia (Office of the Australian Information Commissioner).

www.oaic.gov.au

Usaidizi wa Kisheria

Serikali ina huduma inayoitwa Msaada wa Kisheria (Legal Aid).

Msaada wa Kisheria huwasaidia watu wenye masuala ya sheria.

Huduma za Kisheria ni bure.

Kuna ofisi katika kila jimbo na wilaya.

Wanaweza kukupa:

- ushauri wa kisheria

- msaada

- mtu anayekuwakilisha kama huwezi kumudu mwanasheria

Msaidizi wako anaweza kukusaidia kupata Kituo cha Usaidizi cha Kisheria kilicho karibu zaidi.

Unaweza kupata maelezo zaidi kuhusu Huduma za Kisheria kwenye tovuti ya Serikali ya Australia.

www.australia.gov.au/content/legal-aid

Australian Government
Department of Social Services

Inaletwa kwako na Shirika la Uhamiaji
la Kimataifa kwa niaba ya Idara ya
Huduma za Jamii nchini Australia

